

UNIWERSYTET WARMIŃSKO-MAZURSKI W OLSZTYNIE

WYDZIAŁ NAUK EKONOMICZNYCH

STUDIA PODYPLOMOWE

MECHANIZMY FUNKCJONOWANIA STREFY EURO

Projekt realizowany z Narodowym Bankiem Polskim

w ramach programu edukacji ekonomicznej

VII edycja 2015/2016

Magdalena Popko

Proces wprowadzenia euro w Polsce

Praca końcowa wykonana

Pod kierunkiem:

dr. Bogdana Włodarczyka

Olsztyn 2016

Spis treści

Streszczenie	3
Wstęp	4
1. Podstawy prawne wprowadzenia euro.....	6
1.1 Zmiana przepisów konstytucji w związku z wprowadzeniem euro	9
1.2 Dostosowanie prawne o charakterze ustawowym związane z wprowadzeniem euro	12
1.3 Struktura instytucjonalna procesu wprowadzenia euro	16
2. Ekonomiczny aspekt wprowadzenia euro	18
2.1 Wpływ wprowadzenia euro na Polską gospodarkę	18
2.2 Koszty wprowadzenia euro	21
Podsumowanie	25
Bibliografia	27

Streszczenie

Integracja walutowa w ramach Unii Europejskiej stanowi istotne zagadnienie z zakresu współpracy państw członkowskich UE, polegającej na przyjęciu wspólnej waluty euro oraz przeniesieniu polityki pieniężnej na szczebel unijny. Integracja walutowa ma znaczący wpływ na integrację gospodarczą - zmiana waluty ma bowiem zapewniać realizację zasad: swobody przepływu kapitału, towarów, usług oraz osób, a w konsekwencji ułatwić rozwój gospodarczy państw członkowskich. Omawiany temat wprowadzenia Euro w Polsce jest aktualny i szeroko dyskutowany zarówno przez polityków, ekonomistów, prawników, w tym konstytucjonalistów, jak i przez samych obywateli, których bezpośrednio dotyczy planowana w Polsce zmiana waluty. Wprowadzenie wspólnej waluty wymaga spełnienia ściśle określonych kryteriów prawnych i ekonomicznych (tak zwane kryteria konwergencji prawnej i ekonomicznej), ponadto powoduje doniosłe konsekwencje dla państwa i jego obywateli.

W pracy postawiono dwa główne cele:

1. Ukazanie podstawowych zmian w polskim ustawodawstwie potrzebnych w związku z wprowadzeniem euro w Polsce,
2. Ukazanie możliwych ekonomicznych konsekwencji uczestnictwa w strefie euro.

W niniejszej pracy zostały zbadane wybrane aspekty wprowadzenia euro w Polsce. Dostosowanie polskiego systemu prawnego do wymogów stawianych przez prawo Unii Europejskiej państwom tworzącym strefę euro jest dużym wyzwaniem legislacyjnym, które stoi przed polskim prawodawcą. Proces ten wiąże się z koniecznością nowelizacji Konstytucji RP, jak i ze zmianami licznych aktów prawnych o charakterze ustawowym, zmianie musi ulec większość zapisów ustawy o NBP. Kolejnym istotnym aspektem prawnych przygotowań do wprowadzenia euro w Polsce będzie wydanie nowych regulacji prawnych, które umożliwią funkcjonowanie europejskiej waluty oraz związane z tym uchylenie przepisów normujących funkcjonowanie złotego.

Rezygnacja z własnej waluty wiąże się z określonymi kosztami i zagrożeniami. Koszty te są nieuniknione i można je podzielić na zagrożenia długookresowe, średniookresowe jak i krótkookresowe, a skala tych kosztów będzie zależeć od wielu czynników zewnętrznych, chociażby takich jak prowadzona polityka gospodarcza.

Wstęp

W obliczu wciąż aktualnych rozważań wokół tematu wejścia Polski do strefy euro, warto pisać nie tylko o tym, co powszechnie wydaje się oczywiste, ale przede wszystkim o kwestiach, które wymagają pogłębionej analizy, stąd przedmiotem niniejszego artykułu będą aspekty prawne i ekonomiczne tak ważnego przedsięwzięcia, jakim jest wstąpienie Polski do strefy euro. Przyjęcie wspólnej waluty jest istotnym zagadnieniem gdyż w przyszłości będzie miał zasadniczy wpływ na codzienność każdego obywatela naszego kraju.

Przystępując do Unii Europejskiej Polska zobowiązała się tym samym do przyjęcia waluty euro. Nie został określony dokładny termin, jedynie warunki jakie musi Państwo spełnić ubiegając się o wstąpienie do Unii Walutowej. Kryteria te zostały zawarte w Traktacie z Maastricht. W związku z tym Polska może wybrać najbardziej korzystny okres, aby wprowadzić walutę euro. Jeżeli państwo podejmie decyzje o przystąpieniu do strefy euro, wówczas skutki przyjęcia nowej waluty będą bezpośrednio dotyczyły obywateli.

Celem niniejszego opracowania jest pokazanie podstawowych zmian w polskim ustawodawstwie potrzebnych w związku z wprowadzeniem euro, a także ukazanie możliwych ekonomicznych konsekwencji uczestnictwa w strefie euro.

Praca składać się będzie z dwóch rozdziałów, o charakterze teoretycznym z elementami analitycznymi odnoszącymi się do przepisów prawa krajowego i wspólnotowego dotyczącymi prawnych aspektów wprowadzenia euro. Głównym źródłem informacji są akty prawne. Ponadto w pracy wykorzystana została literatura naukowa, opracowania i raporty Narodowego Banku Polskiego, opracowania Ministerstwa Finansów, publikacje prasowe dostępne w internecie traktujące o tematyce pracy.

Pracę podzielono na dwa rozdziały. W rozdziale pierwszym przedstawione zostaną prawne aspekty wejścia Polski do strefy euro. Zostaną omówione kryteria konwergencji prawnej, które są istotnym elementem procesu dostosowawczego polskiego porządku prawnego do wymogów wspólnotowych. Następnie zaprezentowany zostanie katalog niezbędnych zmian w polskim prawie, uwzględniający w szczególności zmiany w ustawie zasadniczej z 1997 roku oraz ustawach zwykłych. Na zakończenie zostanie omówiona struktura instytucjonalna procesu wprowadzenia euro.

W rozdziale drugim przedstawione zostaną ekonomiczne uwarunkowania procesu integracji ze strefą euro oraz identyfikuje podstawowe wyzwania stojące przed polityką gospodarczą na drodze do strefy euro a także spodziewane koszty i zagrożenia wprowadzenia wspólnej waluty.

1. Podstawy prawne wprowadzenia euro

W chwili obecnej unię gospodarczą i walutową regulują następujące przepisy Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską - art. 105-111 (polityka pieniężna), art. 112-115 (postanowienia instytucjonalne) i art. 116-124 (postanowienia przejściowe dotyczące realizacji unii gospodarczej i walutowej). Integralną częścią pierwotnego prawa wspólnotowego jest również Statut Europejskiego Systemu Banków Centralnych (ESBC) i Europejskiego Banku Centralnego (EBC), załączony do Traktatu jako protokół. Przepisy pierwotnego prawa wspólnotowego przewidują przyjęcie jednej waluty przez wszystkie państwa członkowskie, z zastrzeżeniem art. 122 Traktatu przewidującego objęcie derogacją państw członkowskich nie spełniających warunków niezbędnych do przyjęcia jednej waluty. Derogacja skutkuje niestosowaniem do objętego nią państwa członkowskiego przepisów Traktatu wskazanych w art. 122 ust. 3 Traktatu, jak również niestosowaniem do tego państwa członkowskiego i jego krajowego banku centralnego praw i obowiązków w ramach Europejskiego Systemu Banków Centralnych, określonych Statucie ESBC i EBC¹. Podstawą objęcia derogacji dla Polski stanowią art. 4 Aktu dotyczącego warunków przystąpienia Republiki Czeskiej, Republiki Estońskiej, Republiki Cypryjskiej, Republiki Łotewskiej, Republiki Litewskiej, Republiki Węgierskiej, Republiki Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republiki Słowenii i Republiki Słowackiej oraz dostosowań w Traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej- Traktatu akcesyjnego (*Dz.U. L 236 z 23.9.2003, s.33*).

Od derogacji w rozumieniu art. 122 Traktatu odróżnić należy sytuację prawną Wielkiej Brytanii, która uregulowana jest protokołem z 1992 r. do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską - protokołem w sprawie niektórych postanowień dotyczących Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej. Zgodnie z powyższym protokołem Zjednoczone Królestwo nie ma obowiązku uczestniczenia w trzecim etapie unii gospodarczej i walutowej (tzw. opt-out), może jednak notyfikować taki zamiar Radzie w razie podjęcia takiej decyzji przez jego rząd i parlament. Dopuszczalność trwałego pozostania poza strefą euro zastrzeżono także dla Danii, która zgodnie z protokołem w

¹ Narodowy Bank Polski, https://www.nbp.pl/badania/seminaria_bise/OlszakO.pdf (dostęp: 23.03.2016)

sprawie niektórych postanowień dotyczących Danii uznana została za państwo członkowskie z derogacją w rozumieniu art. 122 Traktatu, z zastrzeżeniem, iż procedura uchylecia derogacji może zostać wszczęta jedynie na wniosek Danii.

Atrybuty Unii Gospodarczej i Walutowej określa art. 119 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej- TfUE (Dz. Urz. UE 2012 C 326/01.) Zgodnie z art. 119 ust. 1 TfUE unia gospodarcza opiera się na przyjęciu polityki gospodarczej opartej na ścisłej koordynacji polityk gospodarczych Państw Członkowskich, rynku wewnętrznym i ustaleniu wspólnych celów oraz prowadzonej w poszanowaniu zasady otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją. Polityka gospodarcza w rozumieniu art. 119 ust. 1 TfUE jest więc realizowana za pomocą określonych metod, które służą osiągnięciu celów UE. Natomiast działania w ramach unii walutowej zgodnie z art. 119 ust. 2 TfUE: obejmują jedną walutę- euro, jak również określenie oraz prowadzenie jednolitej polityki pieniężnej i polityki wymiany walut, których głównym celem jest utrzymanie stabilności cen, oraz wspieranie ogólnych polityk gospodarczych w Unii Europejskiej, zgodnie z zasadą otwartej gospodarki rynkowej z wolną konkurencją. Ustęp 2 art. 119 TfUE dotyczy monetarnego aspektu szeroko rozumianej polityki gospodarczej. Pomimo, że do UGW należą wszystkie państwa członkowskie Unii Europejskiej, polityka pieniężna i kursowa w UE jest jednolita tylko w odniesieniu do państw należących do strefy euro. Jednolitość ta nie dotyczy natomiast państw członkowskich UE objętych derogacją, czyli wyłączeniem z pełnego uczestnictwa w UGW (MAJCHRZAK 2013, s.3).

Polska stała się członkiem Unii Europejskiej na mocy Traktatu Akcesyjnego, którego częścią jest Akt dotyczący warunków przystąpienia oraz dostosowań. Oznacza to, iż przystępując do Unii Europejskiej Polska została równocześnie członkiem Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW). Natomiast ze względu na to, iż w momencie akcesji nie spełniała kryteriów konwergencji, jest ona państwem objętym derogacją traktatową, co wiąże się z koniecznością zmiany statusu w ramach UGW, czyli przystąpieniem do strefy euro. Na Polsce jako państwie objętym procedurą derogacyjną spoczywa zatem obowiązek podejmowania działań zmierzających do przyjęcia euro, w tym wysiłków legislacyjnych mających na celu osiągnięcie konwergencji prawnej.

1.1 Zmiana przepisów konstytucji w związku z wprowadzeniem euro

Analiza poglądów wyrażanych w doktrynie, a w szczególności przez wybitnych konstytucjonalistów – prof. Piotra Winczorka i prof. Marka Chmaja oraz profesora Cezarego Kosikowskiego, specjalizującego się w prawie finansowym i publicznym prawie gospodarczym, zmiana waluty w Polsce wymaga zmiany Konstytucji RP (KOSIKOWSKI 210, s.73). Według wskazanych przedstawicieli nauki, przyjęcie nowej waluty spowoduje przede wszystkim zmianę uprawnień NBP oraz likwidację Rady Polityki Pieniężnej. Konieczność ta wynika z faktu, że przystąpienie do strefy euro wiąże się z przeniesieniem części uprawnień polskiego banku centralnego na działający w ramach Unii Europejskiej ESBC. W związku z tym konieczne będzie dostosowanie krajowego porządku prawnego do wymogów niezależności narodowych banków centralnych określonych w przepisach traktatowych, czyli wypełnienie wymogu określonego w art. 130 TfUE.

Wprowadzenie Euro wymaga spełnienia warunku konwergencji prawnej, oznaczającego zgodność prawodawstwa krajowego z art. 130 i 131 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej oraz ze Statutem Europejskiego Systemu Banków Centralnych i Statutem Europejskiego Banku Centralnego. Istotne jest zatem określenie wzajemnego stosunku przepisów Konstytucji i przepisów prawa unijnego.

Przystąpienie do strefy euro wiąże się z przeniesieniem części uprawnień NBP na EBC, zmiany powinny objąć te przepisy ustawy zasadniczej, które dotyczą tych kwestii. W związku z tym najpóźniej z chwilą dołączenia do strefy euro nowelizacji wymagają następujące przepisy Konstytucji RP:

- Przepis art 227 ust. 1 Konstytucji, który stanowi:

„Centralnym bankiem państwa jest Narodowy Bank Polski. Przysługuje mu wyłączne prawo emisji pieniądza oraz ustalania i realizowania polityki pieniężnej. Narodowy Bank Polski odpowiada za wartość polskiego pieniądza”. NBP utraci bowiem wyłączne prawo do emisji pieniądza oraz kompetencję do ustalania i realizowania polityki, a ponadto nie może odpowiadać za wartość polskiego pieniądza, który przestanie istnieć.

- Przepisy art. 227 ust. 2 i 5 (organy NBP) w zw. z ust. 6, które stanowią:

Art. 227 ust. 2. Organami Narodowego Banku Polskiego są: Prezes Narodowego Banku Polskiego, Rada Polityki Pieniężnej oraz Zarząd Narodowego Banku Polskiego.

Art. 227. ust. 5. W skład Rady Polityki Pieniężnej wchodzi Prezes Narodowego Banku Polskiego jako przewodniczący oraz osoby wyróżniające się wiedzą z zakresu finansów, powoływane na 6 lat, w równej liczbie przez Prezydenta Rzeczypospolitej, Sejm i Senat.

Art. 227 ust. 6. Rada Polityki Pieniężnej ustala corocznie założenia polityki pieniężnej i przedkłada je do wiadomości Sejmowi równocześnie z przedłożeniem przez Radę Ministrów projektu ustawy budżetowej. Rada Polityki Pieniężnej, w ciągu 5 miesięcy od zakończenia roku budżetowego, składa Sejmowi sprawozdanie z wykonania założeń polityki pieniężnej.

Zmianę powyższych przepisów uzasadnia fakt, iż ustalanie założeń polityki pieniężnej należeć będzie do EBC, nie zaś do RPP, która utraci swoje kompetencje i stanie się zbędna, chyba, że otrzyma nowe kompetencje, odmienne od ustalonych w art. 227 ust. 6 (KOSIKOWSKI 2010, s.73).

Podsumowując analizę wymaganych zmian w art. 227 ust. 1 Konstytucji, należy jeszcze dodać, że nie jest konieczna zmiana sformułowania zawartego w jego pierwszym zdaniu w brzmieniu: „Centralnym bankiem państwa jest Narodowy Bank Polski”. Wynika to z tego, że skutkiem zastosowania wobec Polski procedury abrogacyjnej będzie zmiana kompetencji NBP, bez konieczności zmiany instytucji pełniącej funkcję krajowego banku centralnego (NOWAK 2006, s.187). Z kolei w art. 198 ust. 1 Konstytucji zostały wskazane podmioty, które ponoszą odpowiedzialność przed Trybunałem Stanu za naruszenie Konstytucji lub ustawy, w związku z zajmowanym przez nie stanowiskiem lub urzędem. Wśród nich jest Prezes NBP. Ze względu na planowane przystąpienie RP do strefy euro, należy poddać analizie zgodność regulacji zawartej w ustępie 1 art. 198 Konstytucji w zakresie dotyczącym Prezesa NBP z obowiązującym w strefie euro standardem niezależności krajowego banku centralnego, w odniesieniu do wymiaru personalnego tego standardu.

Należy zaznaczyć, że ze względu na to, iż zmiany w Konstytucji RP warunkujące przystąpienie Polski do strefy euro są precyzyjnie zidentyfikowane, nowelizacja Konstytucji RP powinna być przez polskiego prawodawcę szczegółowo opracowana i skorelowana w czasie z terminami realizacji ekonomicznych kryteriów konwergencji.

Zaniedbanie tych przygotowań spowoduje bowiem, że w momencie uchYLENIA derogacji w stosunku do Polski powstanie sytuacja (JASKIERNIA 2011, s. 5), w której jedna z najpoważniejszych decyzji związanych z integracją państwa z Unią Europejską, mająca wpływ na jego status polityczny w procesie decyzyjnym w skali międzynarodowej, stanie się przedmiotem sporów politycznych (BARCZ 2012, s.472).

W odniesieniu do formułowania polskich rozwiązań legislacyjnych w związku z planowanym wejściem Polski do strefy euro należy dodać, że wskazane jest, aby prawodawca kierował się zasadą jak najmniejszej ingerencji w treść ustawy zasadniczej. Regulacje dotyczące przyszłego funkcjonowania kraju w strefie euro należy bowiem precyzować na poziomie ustawodawstwa zwykłego, ponieważ takie podejście umożliwi właściwe przygotowanie odpowiednio szczegółowych rozwiązań legislacyjnych w zakresie wprowadzenia euro we wszystkich wymaganych obszarach regulacji (MAJCHRZAK 2013, s.11).

1.2 Dostosowanie prawne o charakterze ustawowym związane z wprowadzeniem euro

Planowane wprowadzenie euro w Polsce, oprócz nowelizacji Konstytucji RP, będzie wymagało także wprowadzenia odpowiednich dostosowań w aktach prawnych niższych niż konstytucja. Będą one w głównej mierze zdeterminowane zmianami, jakie zostaną wprowadzone do Konstytucji RP. Z tego względu nowelizacja ustawy zasadniczej odgrywa niezwykle istotną rolę – od niej zależeć będą tematyka, kierunek i szczegółowość koniecznych zmian na poziomie ustawodawstwa zwykłego, które musi być spójne zarówno z regulacjami konstytucyjnymi, jak i z całym systemem prawa unijnego².

Identyfikacji obszarów, w których konieczne jest dostosowanie ustawodawstwa krajowego państw pretendujących do członkostwa w strefie euro do wymogów prawa unijnego, dokonuje EBC wraz z Komisją Europejską w formie sprawozdań składanych Radzie UE, określanych jako raporty o konwergencji. Z tego względu, w odniesieniu do przygotowań prawnych Polski do członkostwa w strefie euro, najbardziej adekwatnym źródłem odniesienia w tym procesie legislacyjnym są przede wszystkim wyżej wskazane raporty, zarówno w zakresie dotyczącym polskiego ustawodawstwa, jak i te dotyczące innych państw członkowskich dążących do przystąpienia do strefy euro. Biorąc pod uwagę, że w dotyczących Polski raportach o konwergencji przedmiotem negatywnej oceny jest niespełnianie przez polskie ustawodawstwo wymagań dotyczących niezależności banku centralnego, zakazu finansowania pożyczek ze środków banku centralnego oraz integracji prawnej NBP z Eurosystemem – te właśnie obszary muszą stać się przedmiotem prac legislacyjnych w Polsce³.

Zmianie musi ulec większość zapisów ustawy o NBP, począwszy od Art. 3 i 4 zawartych w rozdziale 1, poprzez zapisy odnoszące się do organów NBP (rozdział 2), relacji z władzą państwową (rozdział 3). Dodatkowo w ustawie o NBP uwzględnienia będą wymagały obowiązki związane z przynależnością do struktury instytucjonalnej strefy euro, w tym obowiązek konsultowania przez NBP projektów aktów prawnych z EBC,

²Ministerstwo finansów, Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych.

<http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/integracja-ze-strefa-euro/zespoły-robocze/zespół-roboczy-ds-dostosowan-prawnych>, (dostęp: 23.03.2016).

³Tamże.

zmianie będą podlegały także inne rozdziały. Jak stwierdzają znawcy prawa warunkiem koniecznym przyjęcia euro jako waluty narodowej będzie nie tylko nowelizacja uprawnień NBP, ale i likwidacja Rady Polityki Pieniężnej⁴.

Ze względu na to, iż zgodnie z art. 123 TfUE i art. 21 Statutu ESBC i EBC zakazane jest udzielanie przez EBC lub krajowe banki centralne pożyczek na pokrycie deficytu lub jakichkolwiek innych kredytów instytucjom, organom lub jednostkom organizacyjnym Unii, rządowi centralnemu, władzom regionalnym, lokalnym lub innym władzom publicznym, innym instytucjom lub przedsiębiorstwom publicznym państw członkowskich, jak również nabywanie bezpośrednio od nich przez EBC lub krajowe banki centralne ich papierów dłużnych, należy zapewnić zgodność przepisów regulujących funkcjonowanie NBP z tą regulacją prawa unijnego⁵.

Pobieżna analiza zakresu zmian w ustawie o NBP wskazuje, że praktycznie może to oznaczać potrzebę przygotowania i uchwalenia nowej ustawy odzwierciedlającej nową sytuację prawną i instytucjonalną, w jakiej Polska znajdzie się po wejściu do strefy euro.

Oprócz zmiany przepisów regulujących funkcjonowanie NBP drugim istotnym aspektem prawnych przygotowań do wprowadzenia euro w Polsce będzie wydanie nowych regulacji prawnych, które umożliwią funkcjonowanie europejskiej waluty oraz związane z tym uchylenie przepisów normujących funkcjonowanie złotego. Przepisy te można podzielić na kilka grup:

- przepisy wprowadzające euro w Polsce jako prawnie obowiązujący środek płatniczy w miejsce złotego;
- przepisy gwarantujące prawa konsumenckie oraz zabezpieczające prawa obywateli przed negatywnymi skutkami wprowadzenia euro;
- przepisy dotyczące polskiego sektora bankowego i finansowego, tym samym ze względu na zastąpienie waluty narodowej przez euro konieczna będzie nowelizacja ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo Bankowe (*Dz. U. z 1997, Nr 140, poz. 939 z późn. zm.*).

⁴ Konstytucjonaliści o przyjęciu euro – potrzebna zmiana konstytucji.
<http://prawo.rp.pl/artukul/778089,961535-Konstytucjonalisci-o-przyjeciu-euro--potrzebna-zmiana-konstytucji.html?referer=redpol>, (dostęp: 24.03.2016).

⁵ Ministerstwo finansów, Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych.
<http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/integracja-ze-strefa-euro/zespoly-robocze/zespol-roboczy-ds-dostosowan-prawnych>, (dostęp: 23.03.2016).

Utrata przez złotego funkcji waluty narodowej spowoduje konieczność uwzględnienia tego faktu w wielu innych ustawach. Wśród pozostałych ustaw zwykłych wymagających zmian należy wymienić:

- ustawę Prawo bankowe,
- ustawę o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym,
- ustawę o Najwyższej Izbie Kontroli,
- ustawę o Trybunale Stanu,
- Kodeks Spółek Handlowych i inne kodeksy, prawo konsumencie itp.

Zasadniczym aktem prawnym determinującym skutki wprowadzenia euro w Polsce powinna być jednak ustawa regulująca nadzór i kontrolę przestrzegania powyższych regulacji prawnych oraz sankcji za ich nieprzestrzeganie. W związku z przygotowaniem do wprowadzenia euro w Polsce należy rozważyć powołanie organu państwowego, który byłby uprawniony do monitorowania prawidłowości procesu wdrożenia nowej waluty, w tym między innymi do nadzoru nad przestrzeganiem i wykonywaniem prawa tworzonego w związku z tymże procesem.

W odniesieniu do metody, za pomocą której możliwe jest dostosowanie krajowych przepisów ustawowych do procesu wprowadzenia euro, powołując się na doświadczenia państw należących do strefy euro możliwe są trzy warianty:

- przyjęcie tak zwanej ustawy horyzontalnej, która reguluje podstawowe zagadnienia związane z wprowadzeniem euro,
- wprowadzenie koniecznych zmian w obowiązujących przepisach ustawowych za pomocą wielu odrębnych ustaw nowelizujących te przepisy
- zastosowanie metody mieszanej opartej na przyjęciu ustawy horyzontalnej, dodatkowo uwzględniającej pakiet zmian w ustawach zwykłych⁶.

Analizując potencjalne zmiany w polskim systemie prawnym w kontekście wejścia Polski do strefy euro na podkreślenie zasługuje następujący fakt iż ani Traktat, ani Statut

⁶ Ministerstwo finansów, Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych. <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/integracja-ze-strefa-euro/zespoly-robocze/zespol-roboczy-ds-dostosowan-prawnych>, (dostęp: 23.03.2016).

nie rozstrzygają o sposobie dostosowania aktów prawnych ustawodawstwa krajowego do przepisów unijnych. W konsekwencji proces dostosowawczy może polegać albo na wprowadzeniu odesłań do Traktatu i Statutu, albo na włączeniu do prawa krajowego odpowiednich postanowień tych aktów prawa pierwotnego ze wskazaniem miejsca ich pochodzenia, wreszcie na wyeliminowaniu istniejących niezgodności, albo łącznie na zastosowaniu wymienionych technik legislacyjnych (OLSZAK, PORZYCKI 2008, s.98). Patrząc na cały proces legislacyjny w zakresie wprowadzania zmian dotyczących waluty euro na poziomie polskiego ustawodawstwa zwykłego, widać, że ze względu na rozległość dziedzin będzie to duże wyzwanie dla polskiego prawodawcy.

1.3 Struktura instytucjonalna procesu wprowadzenia euro

Proces wprowadzania euro został szczegółowo zaplanowany i przeprowadzony w każdym z państw członkowskich Unii Europejskiej, które weszły w skład Unii Gospodarczej i Walutowej. Niemniej jednak ogólne ramy tego przedsięwzięcia oraz zasady, jakimi miały kierować się powyższe państwa w okresie funkcjonowania euro wyłącznie w formie bezgotówkowej oraz po wprowadzeniu banknotów i monet euro, zostały uzgodnione na szczeblu wspólnotowym. Instytucje Wspólnot Europejskich (Europejski Bank Centralny i Komisja Europejska) były odpowiedzialne za koordynację przygotowań do przyjęcia nowej waluty oraz czuwały nad jej przebiegiem⁷.

Zadania związane z przygotowaniem do wprowadzenia euro w Polsce realizuje Pełnomocnik Rządu do Spraw Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską, powołany na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2009 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do Spraw Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską (*Dz. U. 2009 Nr 11, poz. 60.*). Natomiast jednostką wspierającą pełnomocnika jest Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską, działające w ramach Ministerstwa Finansów (MSZ EURO-WSPÓLNA WALUTA EUROPEJSKA, 2011).

Ponadto w ramach tworzenia struktury instytucjonalnej odpowiedzialnej za proces wprowadzenia euro w Polsce powołano: Narodowy Komitet Koordynacyjny do spraw Euro, Radę Koordynacyjną oraz Międzyinstytucjonalne Zespoły Robocze do spraw Przygotowań do Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską. Zespoły Robocze są organami opiniodawczo-doradczymi Rady Koordynacyjnej. Łącznie utworzono ich osiem, to jest do następujących spraw: Makroekonomicznych, Dostosowań Prawnych, Administracji Publicznej, Sektora Finansowego, Wprowadzenia Banknotów i Monet Euro, Przedsiębiorstw Niefinansowych, Ochrony Konsumentów, Strategii Komunikacyjnej (*Dz. U. 2009 Nr 195, poz. 1505 z późn. zm.*). W zakresie konwergencji prawnej najważniejszą rolę odgrywa Zespół Roboczy do spraw Dostosowań Prawnych, do którego zadań należy:

⁷ Narodowy Bank Polski. https://www.nbp.pl/publikacje/o_euro/wprowadzenie_euro.pdf, (dostęp: 25.03.2016).

- analizowanie obowiązujących przepisów prawa krajowego pod względem konieczności wprowadzenia w nich zmian niezbędnych do wprowadzenia euro w Polsce
- przedstawianie propozycji tychże nowelizacji, przygotowanie harmonogramu ich wprowadzania oraz monitorowanie przebiegu proponowanego procesu legislacyjnego *(Zgodnie z § 11 ust. 2 rozporządzenia)*.

Natomiast instytucją odpowiedzialną za przygotowanie i przeprowadzenie procesu integracji Polski ze strefą euro jest Narodowy Bank Polski (NBP). Rola NBP jest szczególnie istotna również ze względu na to, że po przystąpieniu przez Polskę do strefy euro NBP stanie się częścią Eurosystemu. Z tego względu konieczne będą zmiany w dotychczasowej organizacji i zakresie kompetencji NBP, który w strefie euro będzie funkcjonował jako jeden z jej banków centralnych, wspierających funkcjonowanie EBC.

2. Ekonomiczny aspekt wprowadzenia euro

Akcesja do obszaru walutowego, który ma globalnie akceptowany pieniądz, może dostarczyć wiele korzyści, ale wiąże się też z pewnym ryzykiem. Jednocześnie możemy mówić o potencjalnych korzyściach jak i kosztach które zależą od okoliczności zewnętrznych- prowadzona polityka gospodarcza. Ujęcie to jest uzasadnione szczególnie w odniesieniu do efektów długookresowych⁸. Dołączenie do strefy euro należy rozumieć jako zamierzenie o charakterze wielopokoleniowym, którego reperkusje zaczną ujawniać się już w krótkim okresie. Dlatego charakterystyka kosztów zaakceptowania euro zostanie przedstawiona w perspektywie krótkookresowej, średniookresowej i długookresowej.

2.1 Wpływ wprowadzenia euro na Polską gospodarkę

Członkostwo Polski w strefie euro powinno przyczynić się do przyspieszenia wzrostu gospodarczego, jeśli oparte będzie na niezbędnych reformach. Analiza dotychczasowego funkcjonowania strefy euro wskazuje bowiem, że wspólna waluta sprzyja szybkiemu tempu wzrostu gospodarczego w tych krajach, w których polityka gospodarcza nakierowana była nie tylko na spełnienie formalnych kryteriów nominalnej konwergencji, ale przede wszystkim na dokonanie odpowiednich reform w sferze realnej gospodarki jeszcze przed wstąpieniem do strefy euro.

Maksymalizacja korzyści z członkostwa w strefie euro wymagać będzie zapewnienia wysokiego stopnia elastyczności polityki fiskalnej oraz efektywnego funkcjonowania podażowej strony gospodarki. Są to zadania o fundamentalnym znaczeniu dla każdego kraju i w każdym okresie. Nabierają one jednak szczególnego znaczenia w strefie euro, gdzie ograniczenie możliwości wykorzystania kursu walutowego i polityki pieniężnej jako

⁸ *Ministerstwo Finansów.*

http://www.mf.gov.pl/documents/764034/1002547/broszura_euro_MSZ_MF_2011.pdf, (dostęp: 24.03.2016).

narzędzi polityki gospodarczej powinno być zastąpione odpowiednią elastycznością całej gospodarki i prowadzonej polityki gospodarczej (BEŻA-BOJANOWSKA I IN. 2005, s. 16).

Podczas gdy politykę pieniężną scentralizowano na poziomie Unii, przy kształtowaniu polityki gospodarczej państwa członkowskie w znacznym stopniu zachowały autonomię. Krajowa polityka gospodarcza musi być jednak realizowana zgodnie z ramowymi zasadami współpracy makroekonomicznej. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE) ustanawia zasadę ścisłej koordynacji polityk gospodarczych państw członkowskich. Ustala również, że poszczególne państwa członkowskie, prowadząc swoją politykę gospodarczą, muszą mieć na względzie przyczynianie się do osiągnięcia celów UE, zatem są zobowiązane do uznania swojej polityki za przedmiot wspólnego zainteresowania i koordynowania w ramach Rady. Głównym instrumentem umożliwiającym koordynację polityk gospodarczych państw UE jest przyjęta przez Radę Europejską w dniu 17 czerwca 2010 r. strategia „Europa 2020” (zastąpiła Strategię lizbońską), dotycząca działań na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. „Europa 2020” zawiera rekomendacje dla całej Unii i strefy euro w odniesieniu do polityki makroekonomicznej, strukturalnej i zatrudnienia. Prezentuje także cele unijne dotyczące zatrudnienia, innowacji, edukacji, integracji społecznej, klimatu i energii. Państwa członkowskie formułują następnie w swoich programach cele krajowe spójne z celami unijnymi⁹.

Fundamentem stabilnego wzrostu gospodarczego w długim okresie jest efektywne funkcjonowanie podażowej strony gospodarki. Szczególnie istotne są w tym kontekście instytucjonalne ramy gospodarowania istniejące w danym kraju. Słabości instytucjonalne, tworząc bariery działalności gospodarczej dla przedsiębiorstw na poziomie mikroekonomicznym i ograniczając mechanizm konkurencji, obniżają efektywność wykorzystania czynników produkcji w skali całej gospodarki, prowadząc w konsekwencji do obniżenia tempa wzrostu PKB.

Pomimo, iż obecnie polskie prawo i instytucje nie odbiegają znacznie od rozwiązań przyjętych w krajach UE, to problemem nadal jest egzekwowanie istniejącego prawa i funkcjonowanie instytucji. Badania krajowych i zagranicznych ośrodków badawczych oraz NBP wskazują ponadto na szczególne słabości sfery instytucjonalnej w Polsce. Zaliczyć do

⁹ Ministerstwo Finansów, Euro wspólna waluta europejska.
http://www.mf.gov.pl/documents/764034/1002547/broszura_euro_MSZ_MF_2011.pdf,
(dostęp:24.03.2016).

nich można m. in. bardziej skomplikowany niż w większości dotychczasowych państw Unii Europejskiej proces rejestracji nowych przedsiębiorstw; długi czas dochodzenia zobowiązań umownych; znaczny udział sektora państwowego w odniesieniu do ważnych dla gospodarki gałęzi oraz znaczny zakres pomocy publicznej dla niektórych z nich, mogący oznaczać marnotrawstwo środków i ograniczanie rozwoju konkurencji na tych rynkach. Wyeliminowanie istniejących słabości instytucjonalnych i wzmocnienie efektywności funkcjonowania podaźowej strony gospodarki nabierają szczególnego znaczenia w kontekście integracji Polski ze strefą euro. W szczególności, niska efektywność podaźowej strony gospodarki związana z mało elastycznym funkcjonowaniem rynków oznacza, że w przypadku wystąpienia szoków asymetrycznych, większe są wahania PKB wokół trendu i wynikające stąd koszty jego stabilizowania. Elastyczność rynków jest zatem jednym z podstawowych warunków korzystnego funkcjonowania we wspólnym obszarze walutowym. Szczególnie istotne jest w tym kontekście sprawne funkcjonowanie rynku pracy (BĘZA-BOJANOWSKA I IN. 2005, s. 17).

2.2 Koszty wprowadzenia euro

Długookresowe koszty wprowadzenia euro:

Wprowadzenie euro w Polsce, powoduje utratę możliwości prowadzenia samodzielnej polityki pieniężnej przez NBP. Funkcję tą przejmie Europejski Bank Centralny, który podejmuje decyzje na rzecz całej strefy euro. Skala tych kosztów zależy m.in. od tego, w jakim stopniu polityka pieniężna prowadzona przez EBC będzie adekwatna do potrzeb polskiej gospodarki. Ryzyko niepełnego dopasowania wspólnej polityki monetarnej do poszczególnych państw, może mieć charakter strukturalny bądź cykliczny. Nieadekwatność strukturalna polega na zbyt wysokim lub zbyt niskim ustaleniu przez EBC stopy procentowej, w stosunku do potrzeb w danej gospodarce. Jeżeli kraj cechuje znaczna odrębność poziomu rozwoju gospodarczego, w stosunku do państw członkowskich, to ryzyko nieadekwatności staje się bardziej prawdopodobne. Polska jako jeden z krajów doganiających, w którym tempo wzrostu gospodarczego jest wysokie, będzie potrzebowała stosunkowo wyższej stopy procentowej niż pozostała część Eurolandu. EBC może ustalić za niskie stopy procentowe wywołując presję inflacyjną, co skutkuje przegrzaniem gospodarki (LACHOWICZ 2008, s.11). Przystąpienie nowego państwa do strefy euro nie oznacza całkowitej utraty wpływu na politykę pieniężną, m.in. na wielkość stóp procentowych podejmowanych przez EBC. Im większy wpływ na decyzję, tym niższy koszt rezygnacji z niezależnej polityki pieniężnej (ROGUT 2014, s.214). Do rachunku kosztów powiązanych z rezygnacją z niezależnej polityki pieniężnej należy zaliczyć następstwa procesu globalizacji, rozumianego jako zintensyfikowanie powiązań międzynarodowych w różnych sferach gospodarek oraz jego konsekwencje. Zmiany cen dóbr i usług związane z pogłębieniem handlu międzynarodowego. Możliwość finansowania za granicą oraz płynny przepływ czynników produkcji, do których zalicza się siła robocza.

Średniookresowe koszty wprowadzenia euro:

W średnim okresie przyjęcie euro może się wiązać z zagrożeniem związanym z uzgodnieniem kursu konwersji, po którym to kursie waluta krajowa zostanie wymieniona na euro. Poziom niedowartościowany przyjęcie kursu konwersji w odniesieniu do kursu

równowagi może przyczynić się do przegrzania gospodarki i w efekcie nadmiernej presji inflacyjnej, wynikającą z presji popytowej oraz wysokich cen importu. Równocześnie negatywny wpływ na postępowość polskiej gospodarki miałby drogi import. W dłuższym horyzoncie czasowym, gospodarka będąca importerem nowych technologii znacznie obniżyłaby swój potencjał rozwojowy. Natomiast ustalenie kursu konwersji waluty krajowej względem euro na niskim poziomie niesło by również za sobą pewne, negatywne konsekwencje dla siły nabywczej, gdyż kurs konwersji na poziomie kursu równowagi wiązałby się z obniżeniem poziomu płac. Z drugiej strony pozytywny, aczkolwiek krótkookresowy wpływ na płace, świadczenia socjalne i ceny wyrażone w euro miałyby przewartościowanie waluty krajowej. Wzrost bezrobocia, związanego ze spowolnieniem aktywności gospodarczej, stanowiłby rezultat zastosowania przewartościowanego kursu konwersji. To zjawisko miałyby miejsce w dłuższym okresie czasu. Zbyt szybkie tempo wzrostu poziomu cen i płac może mieć znaczenie na wzrost kosztów pracy i pogorszenie międzynarodowej pozycji gospodarki kraju wchodzącego do strefy euro konkurującej na arenie pozostałych krajów będących w strefie (*Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowe, 2009*).

Rynek aktywów również dotyka ryzyko nadmiernego wzrostu cen. Bank centralny nie będzie mógł bezpośrednio reagować na szybki wzrost akcji kredytowej w skutek rezygnacji z niezależnej polityki pieniężnej. Zjawisku temu będzie towarzyszył nieoczekiwany spadek stóp procentowych. Czynnikiem zmniejszającym ryzyko podwyżki cen nieruchomości będzie to, że ze względu na wypełnienie kryteriów zbieżności odnoszących się do stóp procentowych, szybki ruch akcji kredytowej prawdopodobnie będzie rozłożony w czasie (ROGUT 2104, s.22).

Krótkookresowe koszty wprowadzenia euro:

Jednym z podstawowych zagrożeń krótkookresowych jest tzw. efekt cappuccino, czyli zaokrąglanie cen w górę podczas przeliczania. Istnieje wiele czynników sprawczych owej sytuacji. Są to przyczyny ekonomiczne i społecznopsychologiczne m.in. nagminne dopasowywanie cenowe, wzrost cen najpopularniejszych usług, stosunek do euro, wiedza ekonomiczna, porównywanie starych cen do obecnych, czy też oddziaływanie mediów. Takie postrzeżenie może spowodować fałszywe wrażenie zmniejszenia możliwości

konsumpcyjnych, w wyniku spadku siły nabywczej dochodów. Konsumenci mogą zacząć negocjować z pracodawcami o wyższe płace, co może prowadzić do negatywnych rezultatów dla całej gospodarki. Aby zapobiec niepożądanym efektom cenowym, kraje członkowskie podejmowały różnorodne działania. Jednym z takich przedsięwzięć było eksponowanie cen towarów we własnej walucie, oraz euro. Ważnym aspektem jest czas, w którym ten nakaz obowiązuje. Jeśli będzie on zbyt długi, to konsumenci nie będą skupiać swojej uwagi na nowych cenach, zauważając jedynie dawną walutę. Ponadto, istotne są kampanie informujące o tym, jak użytkować euro, jakie efekty mogą wystąpić bezpośrednio po przyjęciu nowej waluty oraz uświadomienie korzyści długookresowych¹⁰.

Zagrożenia wynikające z wypełnienia kryteriów konwergencji mogą stać się kosztem krótkookresowym w wyniku prowadzenia bardziej rygorystycznej polityki makroekonomicznej zarówno monetarnej jak i fiskalnej, a co za tym idzie, tymczasowe obniżenie tempa wzrostu gospodarczego co w następstwie powoduje spadek zatrudnienia i zwiększenie bezrobocia (ROGUT 2014, s. 228).

Potencjalne zagrożenia, które mogą skutkować kosztem, związane są z pobytem waluty krajowej w mechanizmie ERM II i jest to ustalenie parytetu centralnego na przewartościowanym lub niedowartościowanym poziomie. Kurs strategiczny wejścia do systemu ERM II powinien być jak najbardziej zbliżony do kursu równowagi. Dodatkowe koszty również wynikające z pobytu waluty w ERM II mogą się wiązać z koniecznością podejmowania działań interwencyjnych na rynku walutowym. Zgodnie z założonym kryterium kursu walutowego, waluta danego kraju musi uczestniczyć w powyższym systemie przez dwa lata bez drastycznych napięć i bez dewaluacji kursu (ROGUT 2014, s.229). Nie ma konkretnego przedziału, w którym to ma utrzymać się kurs walutowy, doświadczenia krajów będących w strefie, wskazują jednak, że Komisja Europejska jest bardziej tolerancyjna dla aprecjacji niż deprecjacji kursu. Tak było na przykładzie Słowacji czy Grecji, gdzie kraje te wykorzystywały całe pasmo podczas aprecjacji do kursu centralnego. Mniejsza tolerancja Komisji Europejskiej dla deprecjacji nie naciska na wystąpienie poważnych napięć, które mogłyby wynikać z osłabienia waluty względem parytetu. Potwierdzają to doświadczenia Francji i Irlandii, których to krajów

¹⁰ Aldona Kozakiewicz, *Koszty i zagrożenia związane z wprowadzeniem waluty euro w Polsce*. http://www.wspolczesnagospodarka.pl/wp-content/uploads/2012/11/2.-A.-Kozakiewicz_WG_3_2012_GG.pdf, (dostęp:24.03.2016).

waluty w ciągu trwającego dwuletniego okresu referencyjnego były słabsze od kursu centralnego odpowiednio o 2,35% i 4,24%, i nie zostało to zaliczone jako znaczące napięcie na rynku walutowym (*Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowe, 2009*).

Pobyt w systemie ERM II może nasilić działania spekulacyjne, dlatego pożądane jest uniknięcie sytuacji, w która wymagałaby, w celu spełnienia kryterium stabilności cen, obniżenia inflacji co spowodowałoby wzrost stóp procentowych. Doświadczenia państw tj. Czechy, Słowacja i Węgry wskazują na fakt występowania w warunkach podwyższonej inflacji spekulacji w przepływach kapitałowych, wywołujących niestabilność kursu. Podczas pobytu w ERM II wraz ze wzrostem stóp procentowych konieczna jest potrzeba obniżenia inflacji, a taka sytuacja sprzyja spekulacji na rewaluację parytetu. Scenariusz taki miał miejsce na Słowacji. Podwyższenie kursu centralnego waluty o 8% zrodziło spekulacje na powtórne dostosowanie parytetu i zarazem nie zapobiegło obawom o trwałość obniżenia inflacji. Potrzebę ustalenia, na jeszcze silniejszym poziomie, kursu konwersji wywołała kolejna zmiana parytetu korony słowackiej (ROGUT 2014, 203).

Podsumowanie

Celem niniejszej pracy była prezentacja procesu wprowadzenia euro w Polsce. Przede wszystkim, pokazanie ogólnego zarysu zmian w polskim ustawodawstwie związanego z wprowadzeniem euro w Polsce, a także przedstawienie kwestii ekonomicznej wprowadzenia wspólnej waluty.

Kwestia dostosowania polskiego prawa do wymogów systemu prawa wspólnotowego jest istotna i bez niej nie będzie możliwa pełna integracja walutowa z krajami strefy euro. To dostosowanie prawa do wymagań Traktatu i Statutu ESBC i EBC w zasadzie oznacza zmianę kilkuset aktów prawa, przede wszystkim Konstytucji RP, zmianę ustawy o Narodowym Banku Polskim, w których znajduje się odniesienie do polskiej waluty. Oprócz zmiany przepisów regulujących funkcjonowanie NBP i konstytucji RP kolejnym istotnym aspektem prawnych przygotowań do wprowadzenia euro w Polsce będzie wydanie nowych regulacji prawnych, które umożliwią funkcjonowanie europejskiej waluty oraz związane z tym uchylenie przepisów normujących funkcjonowanie złotego. Zmianie będą musiały ulec także: ustawa o Prawie bankowym, ustawa o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, ustawa o Trybunale Stanu, kodeks Spółek Handlowych i inne kodeksy.

Pełne członkostwo w UGW to inwestycja, która wpłynie pozytywnie na sytuację Polski w wymiarze gospodarczym i politycznym. Aktualnie proces decyzyjny w Unii Europejskiej koncentruje się bowiem w państwach należących do strefy euro, co oznacza, że Polska będzie mogła ogrywać rolę w tym procesie dopiero po przystąpieniu do strefy euro. Członkostwo Polski w strefie euro powinno bez wątplenia przyczynić się do przyspieszenia wzrostu gospodarczego i zmniejszenia różnic w poziomie rozwoju gospodarczego między Polską a pozostałymi krajami UE. Używanie jednej waluty zwiększa przejrzystość cenową, eliminuje koszty wymiany walut, usprawnia funkcjonowanie europejskiej gospodarki, ułatwia międzynarodową wymianę handlową i zapewnia UE silniejszy głos w świecie. Wielkość i siła strefy euro lepiej chronią ją też przed zewnętrznymi wstrząsami gospodarczymi, takimi jak niespodziewane wzrosty cen ropy lub zawirowania na rynkach walutowych.

Wspólna waluta wiąże się również z potencjalnymi zagrożeniami takimi jak:

- utrata możliwości prowadzenia samodzielnej polityki pieniężnej przez NBP,
- czasowy wzrost cen towarów i usług spowodowany zaokrągleniem cen tzw. efekt cappuccino,
- drogi import,
- wzrost kosztów pacy i pogorszenie międzynarodowej pozycji gospodarki kraju
- koszt wymiany waluty.

Bibliografia

- BARCZ J. 2012. *Traktat z Lizbony. Wybrane aspekty prawne działań implementacyjnych*. LEXISNEXIS, Warszawa.
- BĘZA-BOJANOWSKA J., BŁAŻEJ M., JANECKI J., KOLSKI P., SZELAĞ K., WÓJCIK C. 2005. *Integracja Polski ze strefą euro: uwarunkowania członkostwa i strategia zarządzania procesem*. Ministerstwo Finansów, Warszawa.
- JASKIERNIA J. 2011. *Projekt klauzuli integracyjnej do Konstytucji RP*, „Państwo i Prawo” 2011, nr 1.
- KOSIKOWSKI C. 2010. *Prawo Unii Europejskiej w systemie polskiego prawa finansowego*. TEMIDA 2, Białystok.
- LACHOWICZ M. 2008. *Europejska Integracja Monetarna od A do Z, Bank i Kredyt*. NBP, Warszawa.
- MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH, 2011. *Euro wspólna waluta europejska*, Wydanie drugie poprawione MSZ, Warszawa.
- NARODOWY BANK POLSKI, 2009. *Raport na temat pełnego uczestnictwa Rzeczypospolitej Polskiej w trzecim etapie Unii Gospodarczej i Walutowej*. NBP, Warszawa.
- NOWAK-FAR A. 2006. *Unia Gospodarcza i Walutowa w Europie*. C.H. BECK, Warszawa.
- ROGUT A. 2014. *Koszty i zagrożenia związane z wejściem Polski do strefy euro* w: „*Mechanizmy funkcjonowania strefy euro*” red. P. Kowalewski, G. Tchorek, J. Górski, NBP, Warszawa.
- ROGUT A. TCHOREK G. 2014. „*Dyskusja o wspólnej walucie. Korzyści i koszty dla Polski*” w *Europejska Integracja Monetarna od A do Z*. NBP, Warszawa.

Akty prawne:

Dz. Urz. UE 2012 C 326/01.

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 2009 r. w sprawie ustanowienia Pełnomocnika Rządu do Spraw Wprowadzenia Euro przez Rzeczpospolitą Polską (*Dz. U. 2009 Nr 11, poz. 60.*).

Rozporządzenie ustanawiające wspólnotowy system zwolnień celnych oraz dostosowań w traktatach stanowiących podstawę Unii Europejskiej, (*Dz.U. L 236 z 23.9.2003*).

Ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej. (*Dz. U. 2009 Nr 195, poz. 1505 z późn. zm.*).

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe. (*Dz. U. z 1997, Nr 140, poz. 939 z późn. zm.*).

Strony internetowe:

Kozakiewicz A. 2012. *Koszty i zagrożenia związane z wprowadzeniem waluty euro w Polsce*. http://www.wspolczesnagospodarka.pl/wp-content/uploads/2012/11/2.-A.-Kozakiewicz_WG_3_2012_GG.pdf. (dostęp: 24.03.2016).

Ministerstwo Finansów, Zob. Zespół Roboczy ds. Dostosowań Prawnych, *Doświadczenia państw członkowskich Unii Europejskiej w wybranych obszarach dostosowań prawnych związanych z wprowadzeniem euro*, „Europracowania”, 2011, nr 10/2011, <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/integracja-ze-strefa-euro/zespoly-robocze/zespol-roboczy-ds-dostosowan-prawnych> (dostęp: 23.03.2016).

Ministerstwo Finansów. <http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/dzialalnosc/integracja-ze-strefa-euro/pelnomocnik-rzadu-ds-euro>, (dostęp: 23.03.2016).

NBP. *Przebieg procesu wprowadzania banknotów i monet euro w państwach Unii gospodarczej i walutowej*. https://www.nbp.pl/publikacje/o_euro/wprowadzenie_euro.pdf, (dostęp:25.03.2016).

OLSZAK M., PORZYCKI M. *Prawne przygotowania do wejścia Polski do strefy euro na tle rozwiązań przyjętych bądź planowanych w innych państwach członkowskich z derogacją przewidzianą w art. 122 Traktatu*. https://www.nbp.pl/badania/seminaria_bise/OlszakO.pdf (dostęp:23.03.2016).

